

ISSUE 5

**AKADEMIC JOURNAL
OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

May 2025

International Scientific Journal
AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
May 2025

Tashkent 2025

“Academic Journal of Educational Research (AJER)” international scientific journal, issue 1, page 1-52. May, 2025

"Academic Journal of Educational Research (AJER)" magazine publishes in the form of scientific articles the results of scientific research conducted by professors and teachers of higher education institutions and independent researchers in our Republic and International. Also, scientific articles of the employees who are working in the international and other scientific institutes, production organizations and enterprises of our Republic and conducting scientific research will be included in the magazine.

All articles were posted to the journal's electronic scientific base at www.ajeruz.com

PEDAGOGIKA VA PSIXALOGIYANING HAR JABXADA BIR-BIRI BILAN O‘ZARO BOG‘LIQLIGI HAQIDA MULOHAZALAR

Yuldasheva Indira

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Tarix yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagogika va psixologiyaning o‘zaro bog‘liqligi, ularning ta’lim-tarbiya jarayonidagi bir-birini to‘ldiruvchi roli haqida tahliliy fikrlar bayon etiladi. Shuningdek, o‘qituvchi faoliyatida pedagogik yondashuvlar bilan bir qatorda psixologik tamoyillardan foydalanish zaruriyati asoslab beriladi. Pedagogik jarayonda o‘quvchi shaxsini chuqur tushunish, individual yondashuv, motivatsiya, emotsional muhit yaratish kabi psixologik jihatlar ta’lim samaradorligini oshirishda muhim o‘rin tutishi ko‘rsatiladi

Kalit so‘zlar

Pedagogika va psixologiya inson tafakkuri, o‘rganish jarayoni va ta’lim samaradorligi o‘rtasidagi chuqur aloqalarni o‘rganadigan uzviy bog‘langan fanlardir. Ta’lim jarayoni nafaqat bilim berish, balki shaxsni tarbiyalash va uning intellektual hamda emosional rivojlanishini ta’minlashga qaratilgan bo‘lishi kerak. Shuning uchun pedagogika va psixologiyaning uyg‘unligi hozirgi kunda ta’lim sifatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Mashhur rus psixologi L.S. Vigotskiy o‘z tadqiqotlarida ta’lim va psixologiyaning o‘zaro ta’siriga alohida e’tibor qaratgan. U inson ongining rivojlanishi atrof-muhit bilan doimiy o‘zaro aloqada ekanligini ta’kidlab, shunday yozadi: “Ta’lim rivojlanishning tabiiy jarayoni emas, balki uni shakllantiruvchi asosiy omillardan biridir”

Bugungi kunda ushbu g‘oya pedagogik innovatsiyalar bilan boyitilib, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim yondashuvi asosida amalga oshirilmoqda. Psixologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, insonning o‘rganish jarayoni nafaqat bilim olish, balki hissiy holat, motivatsiya va kognitiv jarayonlar bilan chambarchas bog‘liq. J. Piaget kognitiv rivojlanish nazariyasida shunday deydi: “Bola o‘z tajribasi va faol harakatlari orqali bilimni o‘zlashtiradi, bu jarayonda atrof-muhit va ijtimoiy muloqot muhim rol o‘ynaydi”[1].

Bugungi innovatsion ta’lim tizimida konstruktivistik yondashuv asosida o‘quvchilarni faol ishtirok etishga undash ushbu nazariyaning amaliy tasdig‘idir. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari, ayniqsa, raqamli innovatsiyalar pedagogika va psixologiyaning uyg‘unligini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Hovard Gardner o‘zining ko‘p intellekt nazariyasida shunday deydi: “Har bir insonning o‘rganish uslubi va intellektual qobiliyati

o'ziga xos bo'lib, ta'lim jarayoni shunga mos ravishda individualizatsiyalangan bo'lishi kerak" Bugungi kunda ta'limning shaxsiylashtirilgan modellari, adaptive o'qitish tizimlari va sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan platformalar Gardnerning g'oyalarini real hayotga tadbiiq etmoqda. O'quv jarayonida motivatsiyaning o'rni ham beqiyos. A. Maslov o'zining ehtiyojlar ierarxiyasi nazariyasida ta'kidlaganidek: "O'quvchilarning o'zini anglash va intellektual qoniqish hissi yuqori bo'lsa, ta'lim jarayonida samaradorlik oshadi[4].

Fan haqida, Jon Bernol - "Fan dunyoni kishilar tomonidan tubdan o'zgartirish omilidir" degan bo'lsa, Albert Eynshteyn uni "Fan - tafakkurning dunyodagi bilish mumkin bo'lgan barcha hodisalarni muayyan bir tizim asosida bog'lash uchun bir necha asr davomida toliqmay qilgan mehnatidir" deb yanada keng ma'noda ta'riflaydi. P'er Baust fan obyektining behadligini "Fanning chegarasi ufqqa o'xshaydi: unga qanchalik yaqinlashaverilsa, u shunchalik uzoqlashaveradi" deya izohlagan edi Garchi "psixologiya" dastlabki omil sifatida "fan" va "pedagogika"dan oldin paydo bo'lgan bo'lsada, "pedagogika"ning uni boshqarib borishi obyektiv zaruratga aylanadi. Buni quyidagicha izohlash o'rinli. Ko'p sonli antropologlarning ilmiy tadqiqotlariga qaraganda "odam"ni hayvon kabi biologik tur sifatidan ajratib "inson" deb atash huquqi o'zining tabiatdan olgan yoki uni o'zgartirgan bilim va ko'nikmalarini avlodlariga o'rgatish ya'ni "pedagogika"dan boshlangan. Buni quyidagi oddiy faraz orqali isbotlash ham mumkin Hech bir pedagog (ustoz, murabbiy)lar mehnatisiz, umuman maktab ko'rmagan o'rta yashar kishidan oddiy Pifagor teoremasini aytib berishni talab qilish behuda urinish bo'lar edi. Agar u ona qornidan M.S.Kyuri kabi ikki karra Nobel mukofoti sovrundori bo'lish qobiliyatiga ega bo'lib tug'ilgan shaxs bo'lganda ham pedagogikasiz, ya'ni ustoz va murabbiylar mehnatisiz Pifagor teoremasini aytib beraolmaydi. Aytilganlar "psixologiya", "pedagogika" va "fan" orasidagi uzviy bog'liqlik ijtimoiy taraqqiyot mahsuli sifatida o'ziga xos tahlilga muhtojligidan dalolat beradi. Tahlilga kirishishdan oldin "pedagogika" va "fan"larni shartli ravishda ajratib qaraymiz. Pedagogika o'qitish metodikasi haqidagi fan ekanligi oldin aytili. Biz nazarda tutayotgan "fan" esa olam manzarasini obyektiv tavsiflashga xizmat qiluvchi ko'plab: ijtimoiy, gumanitar, texnik, texnologik, tabiiy, maxsus va hokazo fanlarga taalluqlidir. So'z yuritilgan shartlar va tushunchalardan foydalanib, zamonaviy psixologiya, zamonaviy pedagogika va fan uzviyligini quyidagi sxemadagidek tasavvur qilamiz. [4. 11].

Bu yo'nalishda quyidagi masalalar faol o'rganilmoqda: O'qitishning neyrodidaktik asoslari; Bilish jarayonlarining yosh xususiyatlari; Ta'lim jarayonida kognitiv yuklamani optimallashtirish; Intellektual rivojlanish va uning diagnostikasi; Kognitiv buzilishlarni korreksiyalash metodikalari. Emotsional intellekt va ijtimoiy kompetensiyalar Zamonaviy jamiyatda muvaffaqiyatga erishish uchun nafaqat kognitiv, balki emotsional intellekt va ijtimoiy kompetensiyalar ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu munosabat

bilan, pedagogika va psixologiya sohasidagi tadqiqotlarda emotsional va ijtimoiy intellektni rivojlantirish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda. Bu yo'nalishdagi asosiy tadqiqot va amaliy masalalar: Emotsional intellektni baholash va rivojlantirish metodikalari; Ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish; Shaxslararo munosabatlar psixologiyasi; Konfliktlarni hal qilish ko'nikmalari; Stressga bardoshlilik va psixologik barqarorlik. O'zbekistonda pedagogika va psixologiya fanlarining rivojlanish tendensiyalari

O'zbekistonda so'nggi yillarda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar pedagogika va psixologiya

fanlarining rivojlanishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Milliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, xalqaro standartlarga moslashtirish va zamonaviy tendensiyalarni joriy etish borasida qator muhim qarorlar qabul qilinmoqda [5].

O'zbekistonda pedagogika va psixologiya sohasidagi ustuvor yo'nalishlar: Ta'lim sifatini baholash tizimini takomillashtirish; O'qituvchilar malakasini oshirish tizimini modernizatsiya qilish; Raqamli ta'lim muhitini yaratish; Ilg'or xorijiy tajribalarni milliy ta'lim tizimiga adaptatsiya qilish; Psixologik xizmat tizimini rivojlantirish. Pedagogika va psixologiya ilmining zamonaviy tendensiyalari shuni ko'rsatadiki, bu ikki soha tobora integrallashib, bir-birini to'ldiruvchi bilimlar tizimiga aylanmoqda. Raqamlashtirish, individual yondashuv, neyropsixologik tadqiqotlar va emotsional intellektga e'tibor ta'lim tizimini yangilash va takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari hisoblanadi. O'zbekistonda pedagogika va psixologiya fanlarini rivojlantirish uchun quyidagi chora-tadbirlar tavsiya etiladi: Pedagogika va psixologiya sohalarida xalqaro hamkorlikni kengaytirish; Ilmiy-tadqiqot institutlari va universitetlarda zamonaviy tadqiqot yo'nalishlarini rivojlantirish; Ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etish; O'qituvchilar va psixologlarni zamonaviy metodikalar bilan tanishtirishni ta'minlash; Ta'lim muassasalarida psixologik xizmat tizimini takomillashtirish

Foydalanilgan adabiyotlar

1. .Vygotskiy L.S., "Meya va psixik rivojlanish", Moskva, 1978, p. 112
2. .Maslow A.H., "Motivation and Personality", Harper & Row, 1954, p. 236
3. Ismoilov T.J., Aliboev T.Ch. Oliy ta'limi tizimi oldida turgan zamonaviy pedagogik texnologiya muammolari. Научные знания современности, Междинародный научный журнал, Казань 2019, Выпуск № 3, 9-14 стр.
4. Khudoyberdieva D.A. Emotsional intellekt va uning rivojlanish qonuniyatlari. – Toshkent: Fan, 2023. – 156 b.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 29-yanvardagi "2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot
6. strategiyasi to‘g‘risida"gi PF-60-son Farmoni. // O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami. – 2022. – №5.

AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
international scientific journal
3-son

Nashr qilingan sana: 29.03.2025.
Shrift: "Times New Roman".

“ACADEMIC JOURNAL” MCHJ

Manzil: 700096, Toshkent shahri, Chilozor tumani, Bog‘iston ko‘chasi, 116/6.
www.ajeruz.com, info@ajeruz.com, +998950457172